

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ (ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

УДК 330.1:332.1:338.2

Л. М. САВЧУК,

*кандидат економічних наук,
професор кафедри економічної інформатики,
Національна металургійна академія України*

Л. М. БАНДОРІНА,

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економічної інформатики,
Національна металургійна академія України*

К. О. УДАЧИНА,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної інформатики,
Національна металургійна академія України*

Р. В. САВЧУК,

*старший викладач
кафедри економічної інформатики,
Національна металургійна академія України*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА РІЗНИХ РІВНЯХ УПРАВЛІННЯ

У статті проаналізовано основні підходи до визначення поняття «економічна безпека» на різних рівнях ієрархії: державному, регіональному та на рівні підприємства. Виявлено

спільні ознаки розглянутих підходів: системність, багатокритеріальність та багатофункціональність. Досліджено взаємозв'язок між економічною безпекою та економічною поведінкою суб'єкта господарювання. Запропоновано поведінковий підхід до визначення категорії економічної безпеки, який дозволить враховувати надійність кожної складової суб'єкта господарювання.

Ключові слова: економічна безпека, держава, регіон, підприємство, багатокритеріальність, поведінковий підхід, надійність.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток ринкової економіки призводить до змін соціально-економічних факторів, які впливають на діяльність суб'єктів господарювання. Забезпечення надійності та стабільності їх роботи виступає однією з головних задач управлінців. Відповідно до цього актуальним постає питання розгляду економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми економічної безпеки досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені: Каламбет С.В. [1], Худолій Л.М. [2], Любченко О.М. [3], Геєць В. [4], Денисов О.Є. [5], Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк Т.С. [6], Дикань В.В., Александрова О.Ю. [7], Рожков В.О. [8]. І хоча питання економічної безпеки займають одне з центральних місць серед досліджень науковців, але зміни навколишнього середовища змушують розглядати економічну безпеку з урахуванням нових, притаманних особливостям сучасності факторів впливу.

Формулювання цілей статті. Метою статті виступає дослідження поняття «економічна безпека» з метою уточнення існуючих підходів до визначення даного терміну.

Виклад основного матеріалу. Передбачається, що вперше поняття економічної безпеки почало використовуватися Ф. Рузвельтом при проведенні аналізу внутрішніх проблем Сполучених Штатів Америки у 30-х роках минулого століття. Пізніше, у 1934 році, було прийнято закон «Про національну безпеку» та створено Федеральний комітет з економічної безпеки, відповідно до діяльності якого економічну безпеку розглядали більше як забезпечення розвитку промисловості [9].

Сучасними вченими виділено п'ять рівнів ієрархії економічної безпеки [9]:

- глобальна економічна безпека;
- міжнародна економічна безпека;
- національна економічна безпека;
- регіональна економічна безпека;
- економічна безпека підприємства.

У 90-х роках 20 століття активно почали проводити дослідження в напрямку економічної безпеки українські вчені. У 1998 р. В Україні ухвалено

Концепцію економічної безпеки України, відповідно до якої під економічною безпекою розуміється «спроможність національної економіки забезпечити свій вільний, незалежний розвиток і утримати стабільність громадянського суспільства та його інститутів, а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій; здатність Української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх погроз» [4, с. 5].

На думку К.Х. Іпполітова, економічна безпека держави охоплює захищеність всієї системи «економічних відносин, які визначають прогресивний розвиток економічного потенціалу країни і забезпечують підвищення рівня добробуту всіх членів суспільства, його окремих соціальних груп, а також формують основи обороноздатності країни, захищеність від небезпек та загроз, джерелом яких є внутрішні та зовнішні протиріччя» [6].

При оцінці економічної безпеки дуже складною виступає задача визначення показників. Одним із перших, хто питався вирішити це питання, був У. Пірсонс. Ним складено систему економічних індикаторів, на основі якої розроблено барометр економічної кон'юнктури. До системи включено показники, яким властивий циклічний характер. Сьогодні цей барометр використовується Національним бюро економічних досліджень США для аналізу й прогнозування економічної кон'юнктури США [5].

Американські вчені Дж. Торре та Д. Некар першими намагалися виявити політико-економічні фактори економічної безпеки, пояснюючи свою точку зору взаємозалежністю політики та економіки [5].

Згідно із затвердженими Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України виділяють наступні складові економічної безпеки [10]:

- виробнича;
- демографічна;
- енергетична;
- зовнішньоекономічна;
- інвестиційно-інноваційна;
- макроекономічна;
- продовольча;
- соціальна;
- фінансова.

Економічна безпека країни залежить від економічної безпеки регіонів. Криленко В. І. вважає, що система економічної безпеки регіону повинна бути спрямована на забезпечення економічної незалежності, стабільності і стійкості, здатності до саморозвитку і прогресу, основними принципами якої мають стати

комплексність і системність, гнучкість, порівнянність витрат щодо забезпечення безпеки та майбутніх збитків від загроз [11].

На регіональному рівні складовими економічної безпеки виступають [11]:

- виробнича – характеризує наявність ресурсної бази, умов забезпечення інтеграційних процесів, рівень сформованості системи відтворення з урахування спеціалізації регіону;

- фінансова – характеризує стійкість фінансової та регіональної бюджетної системи, здатність забезпечити соціально-економічну стабільність і розвиток регіону;

- науково-технічна – визначає динаміку впровадження результатів НТП у соціально-економічну сферу, рівень модернізації виробництва, кваліфікацію та чисельність персоналу, зайнятого в наукових дослідженнях і розробках;;

- соціально-демографічна – характеризує рівень соціальної диференціації суспільства, рівень бідності, депопуляції населення, доступності освіти, культури, медичного обслуговування, житла, послуг зв'язку.

- реструктуризація регіонального ринку праці – характеризує галузеву регіональну спеціалізацію, зміну потреби у фахівцях відповідної кваліфікації, рівень безробіття, систему завдань і функцій, що реалізуються спеціалістами;

- громадська – характеризує рівень відсутності криміналізації суспільства, тіньової економіки, корупції;

- продовольча – визначає рівень забезпеченості регіону продовольством, якістю продуктів харчування;

- екологічна – характеризує ступінь порушень в перевищенні допустимих норм забруднення довкілля, у великих витратах на ліквідацію наслідків техногенних катастроф.

В. В. Криворотов, А. В. Калина [13] під економічною безпекою регіону розглядали стійко розвиваючий стан регіону, який характеризується економічними і соціальними показниками, що знаходяться у певному діапазоні.

В. В. Буколова досліджує економічну безпеку як соціальну-економічну [14] і виділяє наступні підходи до визначення змісту поняття економічної безпеки:

- адаптивний – комбінує в собі економічну та соціальну безпеку регіону;

- діяльнісний – поєднує комплекс заходів щодо захисту регіональних інтересів або певний стан регіональної економіки, що характеризується певними рисами: стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз, результативністю регіонального управління, збалансованістю регіональних інтересів з інтересами держави або системою параметрів;

- кон'юнктурний – характеризує потенціал регіону, що створений на основі умов, чинників і ресурсів, і який виступає основою забезпечення соціально-економічної безпеки регіону;
- протекціоністський – характеризує захист інтересів регіону за допомогою регуляторних дій держави та використання потенціалу регіону;
- якісний – визначає здатність регіону захищати інтереси економічних агентів та забезпечувати соціальні стандарти та гарантії населенню.

О. Полінкевич та В. Чешук розглядали економічну безпеку на рівні підприємства: «стан його діяльності, при якому відбувається найефективніше використання ресурсів та ринкових можливостей, що попереджає внутрішні й зовнішні загрози, здійснює стійкий, повноцінний і довготривалий розвиток» [15].

І. А. Кісельова, Н. Є. Симонович, І. С. Косенко виділяють наступні індикатори економічної безпеки [16]:

- фінансові індикатори: аналіз показників ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності;
- індикатори взаємин з контрагентами: оцінка якості продукції, частки ринку, індексу лояльності клієнтів;
- індикатори виробництва: аналіз показників динаміки виробництва (стагнація, зростання), фондівддачі виробництва, обсягу інвестицій в інновації, фондоозброєності праці, індексу зростання основних засобів, коефіцієнту вибуття, структури і взаємозв'язку фондів робочого часу обладнання, ритмічності, рівня завантаженості, рентабельності виробництва;
- соціальні індикатори: включають в себе коефіцієнт плинності персоналу, рівень відповідності складності робіт кваліфікованого складу робітників, рух кадрів, втрати робочого часу, заборгованість по оплаті праці.

Стани економічної безпеки підприємства проходять декілька етапів [16]:

- стабільний – показники економічної безпеки знаходяться в певних граничних інтервалах, а ступінь використання наявного потенціалу є близькою до встановлених норм та стандартів;
- передкризовий – невідповідність хоча б одного з індикаторів граничному значенню, та наближення значень інших показників до нормативних;
- кризовий – невідповідність більшості показників нормативним значенням; зниження рівня потенціалу за рахунок скорочення обсягів ресурсів;
- критичний – невідповідність показників граничним значенням; скорочення персоналу, кризовий стан розвитку підприємства.

Категорія економічної безпеки підприємства, як і держави, і регіону, є достатньо широкою, тому для оцінки рівня економічної безпеки підприємства виділяють наступні елементи [11]:

- фінансовий (оптимальне використання наявних фінансових ресурсів);
- інтелектуальний і кадровий (збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, висока кваліфікація трудових кадрів);
- техніко-технологічний (впровадження інноваційних технологій, відповідність застосованих технологій сучасним світовим характеристикам та стандартам, оптимальність використання ресурсів);
- політико-правовий (правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства відповідно до впроваджених реформ);
- інформаційний (ефективне використання інформації, повний моніторинг та аналітичне забезпечення економічної діяльності);
- екологічний (мінімізація використання забруднювальних технологій, повне виконання екологічних стандартів);
- силовий (повна безпека працівників та керівників підприємства, захист і збереження їхнього майна).

Для інформаційної безпеки можна використовувати програмне забезпечення GuardFiles [12], яке спрямоване на протидію загрозам інформаційній безпеці.

Аналізуючи вищевикладені підходи до визначення поняття економічної безпеки, можна зробити наступне узагальнення (рис. 1).

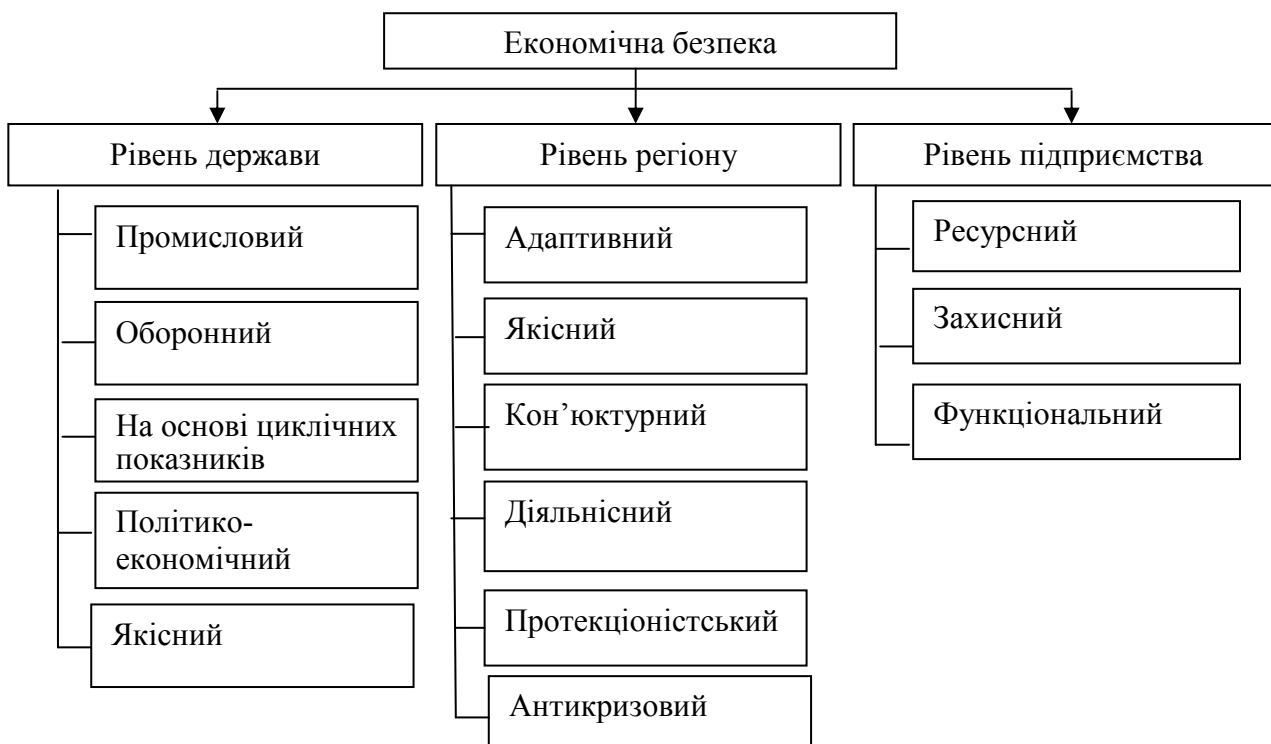

Рис. 1. Підходи до визначення категорії «економічна безпека» на різних рівнях управління [4-5, 9-16]

Розглянутим вище підходам характерна системність, багатокритеріальність та багатофункціональність.

Досліджуючи поняття економічної безпеки суб'єктів господарювання, можна зробити припущення, що від надійності поведінкових складових суб'єкта господарювання залежить його економічна безпека. У свою чергу, на формування економічної поведінки впливає рівень безпеки суб'єкта господарювання. Тобто, між цими двома категоріями існує зворотній взаємозв'язок, який можна змодельовати на основі кібернетичного підходу (рис. 2).

Тобто, можна виділити ще один підхід до визначення категорії економічної безпеки – поведінковий, який враховує надійність кожної складової суб'єкта господарювання.

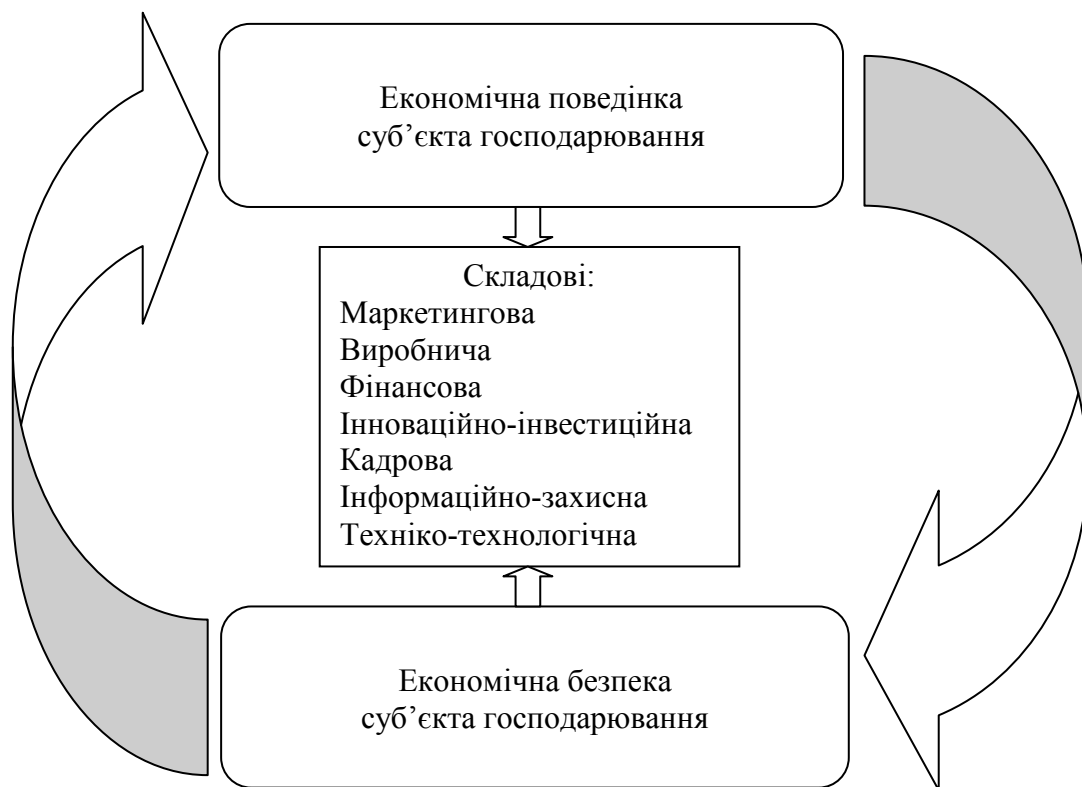

Рис. 2. Представлення взаємозв'язку між економічною безпекою та економічною поведінкою суб'єкта господарювання на основі кібернетичного підходу

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, підходи до визначення поняття економічної безпеки характеризується багаторівневістю, системністю та багатокритеріальністю. Незважаючи на багато проведених досліджень з даної тематики, сьогодні категорія економічної безпеки

залишається переважно об'єктом теоретичних досліджень. З практичної точки зору у подальшому пропонується оцінювати економічну безпеку на основі поведінкового підходу з урахуванням надійності кожної складової суб'єкта господарювання.

Список використаної літератури

1. Каламбет (Юдіна) С.В. Економічна безпека як багаторівнева система / С.В. Каламбет (Юдіна), Б.О. Кириленко [Електронний ресурс] // Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство. – 2016. – Випуск 5. – С. 344-349. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/71582/logistika/metodi_sistematizatsiyi_grupuvannya_bagatonomenklaturnih_zapasiv_avs_hy
2. Худолій Л.М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності / Л.М. Худ олій [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2011. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_1_26
3. Любченко О.М. Сутнісні ознаки формування системи економічної безпеки в регіонах України / О.М. Любченко // Вісник Сумського нац. аграр. ун-ту. Економіка та менеджмент. – Вип. 6-7 (26-27). – Суми, 2007. – С. 392-399.
4. Концепція економічної безпеки України / НАН України; Інститут економічного прогнозування / В.М. Геєць (підгот.). – К.: Логос, 1999. – 56 с.
5. Денисов О.Є. Параметри та показники оцінки економічної безпеки держави / О.Є. Денисов [Електронний ресурс] // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2016. – № 8. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=996>
6. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство / [В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк]. – Х.: ИНЖЭК, 2006. – 240 с.
7. Дикань В.В. Механізм забезпечення економічної безпеки регіону: сутність, складові, напрями дії / В.В. Дикань, О.Ю. Александрова [Електронний ресурс] // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2017. – Вип. 58. – С. 18-25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetr_2017_58_4
8. Рожков В.О. Підходи до визначення сутності поняття економічної безпеки / В.О. Рожков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://globalnational.in.ua/archive/10-2016/99.pdf>.
9. Небава М.І. «Економічна безпека підприємства». «Електронний навчальний посібник» / М.І. Небава, Ю.В. Міронова. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 75 с. – Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bezpeka_pidpriyemstva/rozd1.html
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України / Наказ Міністерства економічного розвитку і

торгівлі України 29.10.2013, № 1277. – Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

11. Криленко В.І. Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економічної безпеки / В.І. Криленко [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2013. – №2. – Режим доступу: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1779

12. Бандоріна Л.М. Розробка системи захисту економічної інформації підприємства / Л.М. Бандоріна, К.О. Удачина, Р.І. Дугар [Електронний ресурс] // Проблеми економіки та політичної економії. – 2018. – № 2. – С. 160-169. – Режим доступу: http://politeco.nmetau.edu.ua/journals/2/8_a_ua.p

13. Криворотов В.В. Экономическая безопасность государства и регионов / В.В. Криворотов, А.В. Калина, Н.Д. Эриашвили. – М. : ЮнитиДана, 2011. – 352 с.

14. Буколова В.В. Соціально-економічна безпека регіону як головна категорія економічної безпекології мезорівня / В.В. Буколова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/48476/1/ilovepdf_com-41-43.pdf

15. Чешук В. Суть та значення економічної безпеки підприємств у новій економіці / В. Чешук, О. Полінкевич [Електронний ресурс] // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2017. – № 3. – С. 52-56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2017_3_10.

16. Киселева И.А. Экономическая безопасность предприятия: особенности, виды, критерии оценки / И.А. Киселева, Н.Е. Симонович, И.С. Косенко [Електронний ресурс] // Вестник ВГУИТ. - 2018. - №2 (76). – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-bezopasnost-predpriyatiya-osobennosti-vidy-kriterii-otsenki>

References

1. Kalambet (Iudina), S. (2016). *Ekonomichna bezpeka yak bahatorivneva systema* [Economic security as a multilevel system]. *Mukachivskyi derzhavnyi universytet. Ekonomika i suspilstvo*, [online] 5, pp.344-349. Available at: http://pidruchniki.com/71582/logistika/metodi_sistematizatsiyi_grupuvannya_bagatonomenklaturnih_zapasiv_avs_hy

2. Khudolii, L. (2011). *Skladovi ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodarskoi diialnosti* [Components of economic security of business entities]. *An efficient economy*, [online] 1, Available at: http://pidruchniki.com/71582/logistika/metodi_sistematizatsiyi_grupuvannya_bagatonomenklaturnih_zapasiv_avs_hy.

3. Liubchenko, O. (2007). *Sutnisni oznaky formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky v rehionakh Ukrainy* [The essential features of the formation of the economic security system in the regions of Ukraine]. *Visnyk Sumskoho nats. ahrar. un-tu. Ekonomika ta menedzhment*, 5-6, pp. 392-399.
4. Heiets, V. (1999). *Kontseptsii ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [The concept of economic security of Ukraine]. Kyiv: NAN Ukrainy; Instytut ekonomichnoho prohozuvannia.
5. Denysov, O. (2016). *Parametry ta pokaznyky otsinky ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [Options and indicators for assessing the economic security of the state]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 8.
6. Heiets, V., Kyzym, M., Klebanova, T. and Cherniak, O. (2006). *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Options Modeling of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: YNZhEK.
7. Dykan, V. and Aleksandrova, O. (2017). *Mekhanizm zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehionu: sutnist, skladovi, napriamy dii* [Mechanism of ensuring the economic security of the region: nature, components, directions of action]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, [online] 58, pp. 18-25, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2017_58_4
8. Rozhkov, V. (2016). *Pidkhody do vyznachennia sutnosti poniattia ekonomichnoi bezpeky*, [Approaches to defining the concept of economic security]. [online] Available at: <http://globalnational.in.ua/archive/10-2016/99.pdf>
9. Nebava, M. and Mironova, Yu. (2017). “*EKONOMICHNA BEZPEKA PIDPRYEMSTVA*”. “*Elektronnyi navchalnyi posibnyk*” [“ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE”. “Electronic Tutorial”]. Vinnytsia: VNTU. [online] Available at: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bezpeka_pidpriemstva/rozd1.html
10. *Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* (2013). Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy, № 1277, Verkhovna Rada Ukrainy. [online] Available at: [//zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13](http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13)
11. Krylenko, V. (2013). *Ekonomichna bezpeka rehionu yak skladova zabezpechennia natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky* [Economic security of the region as a component of ensuring national economic security]. *Efektivna ekonomika*, [online] 2, Available at: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1779
12. Bendorina, L., Udachyna, K. and Duhar R. (2018). *Rozrobka systemy zakhystu ekonomichnoi informatsii pidpriemstva* [Development of system of protection of economic information of the enterprise]. *Problemy ekonomiky ta politychnoi ekonomii*, [online] 1, Available at: politeco.nmetau.edu.ua/journals/2/8_a_ua.p

13. Kryvorotov, V., Kalyna A. and Eryashvyly N. (2011). *Ekonomycheskaia bezopasnost hosudarstva y rehyonov* [Economic security of the state and regions]. Moscow: YunytyDana.
14. Bukolova, V. *Sotsialno-ekonomichna bezpeka rehionu yak holovna katehoriia ekonomichnoi bezpekolohii mezorivnia* [Socio-economic security of the region as the main category of economic security in the region]. [online] Available at: http://eprints.kname.edu.ua/48476/1/ilovepdf_com-41-43.pdf
15. Cheshuk, V. and Polinkevych, O. (2017). *Sut ta znachennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv u novii ekonomitsi* [The essence and importance of economic security of enterprises in the new economy]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, [online] 3, pp. 52-56, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2017_3_10
16. Kyseleva, Y., Symonovych, N. and Kosenko, Y. (2018). *Ekonomycheskaia bezopasnost predpriyatiia: osobennosti, vydy, kryteryi otsenky* [Economic safety of the enterprise: features, types, evaluation criteria]. *Vestnyk VHUYT*, [online] 2 (76), Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-bezopasnost-predpriyatiya-osobennosti-vidy-kriterii-otsenki>

Savchuk L., Candidate of Economic Sciences, Professor; Bandorina L., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor; Udachyna K., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor; Savchuk R., Senior Lecturer, National Metallurgical Academy of Ukraine

Economic security features at different management levels

Main approaches to defining the concept of «economic security» at different levels of the hierarchy: state, regional and enterprise level has been analysed at the article. Theoretical and methodological basis of the study are the fundamental works of leading domestic and foreign scientists who dealt with economic security; methods of analysis and generalization for the study of approaches to the definition of the concept of "economic security"; cybernetic approach for modeling the relationship between an economic behavior and economic security of entity. Main approaches the to the definition of the concept of "economic security" at different levels of the hierarchy: state (industrial, defense, cyclical, political, economic, qualitative), regional (adaptive, qualitative, economic, protectionist, anti-crisis)) and at the enterprise level (resource, security, functional) has been analysed at the article . Generalizations and common features of the considered approaches has been revealed: systematicity, multicriteria and multifunctionality. The relationship between economic security and the economic behavior of an entity has been investigated: economic security depends on the reliability of an entity's behavioral components; economic behavior, in turn, is influenced by the security level of the entity. The inverse relationship between these two categories has been presented based on the cybernetic approach. Behavioral approach for determining the economic security category, which allows for the consideration of the reliability of each component of the entity has been proposed. From a practical point of view, to assess economic security based on a behavioral approach, it was proposed to take into account the reliability of each component of the enterprise, which allows a comprehensive assessment of the state of economic security taking into account risks and various influence factors.

Key words: economic security, state, region, enterprise, multicriteria, behavioral approach, reliability.

Савчук Л.Н., к.э.н., профессор; Бандорина Л.Н., к.э.н., доцент; Удачина Е.А., к.э.н., доцент; Савчук Р. В., старший преподаватель, Национальная металлургическая академия Украины

Особенности экономической безопасности на разных уровнях управления

В статье проанализированы основные подходы к определению понятия «экономическая безопасность» на разных уровнях иерархии: государственном, региональном и на уровне предприятия. Выявлены общие признаки рассмотренных подходов: системность, многокритериальность и многофункциональность. Исследована взаимосвязь между экономической безопасностью и экономическим поведением предприятия. Предложено поведенческий подход к определению категории экономической безопасности, который позволит учитывать надежность каждой составляющей субъекта хозяйствования.

Ключевые слова: экономическая безопасность, государство, регион, предприятие, многокритериальность, поведенческий подход, надежность.

Рекомендована до публікації 15.11.2019 р.

Надійшла до редакції 14.10.2019 р.